

RAK MATERNIČNEGA TELESA (CA ENDOMETRII, CA CORPORIS UTERI) **DIAGNOSTIČNI ALGORITMI PRIMARNE BOLEZNI**

Albert Peter Fras

Uvod

Incidenca raka materničnega telesa je v porastu (1,2,3,4). (tabela 1). Najčešče se pojavlja v pomenopavznem obdobju, lahko pa se pojavi tudi pred menopavzo. Zgodnje, predvsem pa pravočasno odkritje bolezni je v veliki meri odvisno od bolnice in njene skrbi za lastno zdravje.

Tabela 1. Rak materničnega telesa

Incidenca v R Sloveniji

leto	število novih bolnic	incidenca
1972	117	12,9
1982	170	17,1
1992	225	22,7

Etiološki dejavniki niso poznani, gotovo pa je, da na pojav tega raka vplivajo hormonski dejavniki v telesu bolnice. Prebitek estrogenov nad progestageni stimulira hiperplazijo endometrija, teh pa je v prebitku pri adipoznih ženskah. Zato te bolj pogosto zbolijo za endometrijskim karcinomom, saj estrogeni nastajajo tudi v maščobnem tkivu (5).

Klinična slika

Klinična slika in bolezenski znaki se ne razlikujejo pri premenopavznih in pomenopavznih bolnicah, razen da se pojavijo kot zgodnji znak bolezni pri bolnicah v rodnem obdobju neredne ali podaljšane menstruacije. Bolezenski znaki so zgodnji in kasni (tabela 2).

Zgodnji bolezenski znaki raka materničnega telesa

Tabela 2. Anamnestični in klinični podatki pri raku materničnega telesa I

Zgodnji ali opozorilni znaki

1. krvavitev ali rjavkast iztok iz nožnice
2. serozen iztok iz nožnice

Pred menopavzo

- neredne ali podaljšane menstruacije
-

Razlaga

Zgodnja znaka bolezni sta hkrati tudi opozorilna. To sta krvavitev iz nožnice in rjavkast iztok. Čeprav se po pravilu oba znaka pojavljata pri pomenopavznih bolnicah, se lahko pojavita tudi pri predmenopavznih. Pri teh opažamo kot zgodnji znak tudi neredne ali podaljšane menstruacije. Med zgodnje znake bolezni uvrščajo tudi serozen (vodenkast) iztok iz nožnice, ki je lahko tudi zaudarjajoč. Zlasti je pomisliti na rak materničnega telesa, kadar ta znak ni združen s splošnimi bolezenskimi znaki (zvišana telesna temperatura, bolečine v spodnjem abdomnu).

Kasni bolezenski znaki raka materničnega telesa

Tabela 3. Anamnestični in klinični podatki pri raku materničnega telesa II

Kasni znaki

1. bolečina v mali medenici, tudi krčevita
 2. znaki prizadetosti okolnih organov (cistitične težave, krvav seč, kri na blatu)
-

Razlaga

Kasni bolezenski znaki so največkrat posledica prizadetosti okolnih organov, zaradi razrasti karcinoma preko celotne stene maternice. Karcinom lahko vrašča v mehur ali danko, tudi v sigmoidno debelo črevo. Pri prizadetostih teh organov se običajno pridruži krvavitvi iz nožnice še splet simptomov obolenja teh organov (cistitične težave z občasnimi sledovi krvi v seču, zapeke s krvavim blatom) in drugi.

Bolečina je znak bolezni v napredovalem stadiju. Je lahko posledica draženja peritoneja v mali medenici ali celo vraščanja raka v medenične kosti.

V začetnem stadiju bolezni se splošno počutje najčešče še ne poslabša. Zaradi trajnih ali ponavljajočih se krvavitev se razvije anemija, ki jo je mogoče zaslediti v hemogramu. Periferne bezgavke (ingvinalne), se izjemoma pojavijo dovolj zgodaj, tako da so pri splošnem kliničnem pregledu lahko prvi ali opozorilni znak. Oddaljene metastaze se praviloma pojavijo kasno.

Tabela 4. Splošni znaki pri napredovalem raku materničnega telesa

1. anemija
 2. subfebrilna do febrilna stanja
 3. začetno telesno propadanje (kaheksija)
-

Diagnostični postopki

Zgodnji endometrijski karcinom je mogoče odkriti s frakcionirano abrazijo, saj citološki bris iz vagine ni dovolj zanesljiv. Ker spada ta poseg v delokrog specialista ginekologa, je najbolje napotiti bolnico v ginekološki dispanzer. Hormonsko ali katero drugačno zdravljenje nikoli ne pride v poštev, dokler se ne prepričamo, ali ni vzrok za metroragijo endometrijski karcinom.

Načini zdravljenja endometrijskega raka se niso v zadnjih desetletjih bistveno spremenili. Kirurško zdravljenje, ki je najbolj učinkovito, je nekoliko manj radikalno in je prvenstveno zdravljenje začetnih stadijev bolezni. Napredovale oblike bolezni zdravimo z obsevanjem (6). Kemoterapija se ni pokazala uspešna. Pri napredovalih oblikah bolezni je pri dobro diferenciranih oblikah raka uspešno tudi hormonsko zdravljenje.

Prognoza in preživetje

Petletno preživetje je v različnih centrih različno ter se giblje med 75 in 100% (tabela 5).

Tabela 5. Rak materničnega telesa

Petletno preživetje (1,7)

V R Sloveniji

obdobje 1983-87	
za vse stadije	66,82% (836 bolnic)
obdobje 87-89	73,93% (468 bolnic)

(Onkološki inštitut, Ljubljana
Ginek. klinika, Ljubljana)

drugod obdobje 1987-89

Montreal, Royal Victoria	67,29% (107 bolnic)
Toronto (Kanada)	67,38% (564 bolnic)
Graz (Austria)	64,23% (123 bolnic)

Zaključek

Pri vsaki krvavitvi po menopavzi moramo prvenstveno pomisliti na raka materničnega telesa. Diagnostičen postopek je enostaven in zanesljiv, sodi sicer v domeno ginekologov, veliko pa lahko naredimo, če bolnico pravočasno napotimo v najbližnji ginekološki dispanzer. Nikakor pa ni opravičljivo zdravljenje krvavitve, ne da bi prej ugotovili, če gre za malignom.

Literatura:

1. Pompe-Kirn V., B.Zakotnik, N.Volk, T.Benulič, J.Škrk: Preživetje bolnikov z rakom v Sloveniji 1963-1990. Onkološki inštitut Ljubljana, 1995, 65-7.
2. Incidenca raka v Sloveniji, Poročilo RR Št. 14. Ljubljana 1975
3. Incidenca raka v Sloveniji, Poročilo RR Št. 24. Ljubljana 1986
4. Incidenca raka v Sloveniji, Poročilo RR Št. 34, Ljubljana 1995
5. Stržinar V. Rak materničnega telesa. V : Fras AP,ed. Onkologija, Didakta 1995; 300-4.
6. Kuhelj J. Teleterapija pri raku ženskih spolovil. V: Fras AP,ed. Onkologija, Didakta 1995; 314-17.
7. Pettersson F, ed. Annual report on the results of treatment in gynecological cancer. Vol 22, F.I.G.O. 1994, Stockholm 1995